

Arbeids- og sosialdepartementet

*Kopi;
Akademikerne
Fridtjof Nansens plass 6*

Vår referanse
20/00947-2

Dato
16. september 2020

VS: Høring – Forslag om å fjerne plikten til å fratre ved aldersgrensen for personer med lavere aldersgrense enn den øvre aldersgrensen i staten

Den norske tannlegeforening

Den norske tannlegeforening (NTF) ble stiftet i 15. oktober 1884, er en profesjons- og fagforening for landets tannleger og har om lag 7000 medlemmer. Foreningen er tilsluttet hovedsammenslutningen Akademikerne.

Et av foreningens hovedmål er å medvirke til at hele befolkningen får dra nytte av en god tannhelsetjeneste.

Innledning

Det er store individuelle forskjeller på når den enkelte ønsker eller har behov for å trappe ned arbeidsinnsatsen eller tre ut av arbeidslivet. Pensjoneringsbeslutningen påvirkes av en rekke faktorer, blant annet hvor lenge den enkelte har stått i arbeid, belastningen i stillingen, forhold på arbeidsplassen og den enkeltes helsetilstand. De økonomiske insentivene i det samlede skatte-,

pensjons- og overføringssystemet er bare ett av flere elementer som påvirker eldre arbeidstakers muligheter til og motivasjon for å stå i arbeid.

NTF erkjenner, på generelt grunnlag, at plikten til å fratre ved særaldersgrensen er til hinder for at arbeidstakere kan stå lenger i den aktuelle stilling, for at arbeidstakere og personell med helt nødvendig kompetanse kan finne nytt arbeid og dermed at kompetansen utnyttes innenfor andre stillingskategorier.

I profesjonsyrkene og i særdeleshet for tannleger er denne muligheten svært begrenset. Denne muligheten bør utredes for alle særaldersstillinger før store endringer i systemet vedtas.

NTF har medlemmer som klart har behov for og bør, av hensyn til pasientsikkerheten, gå av ved særaldersgrensene og vi har naturlig nok medlemmer som ønsker å stå lengre i arbeid.

Departementet viser til at det er «historiske» prosesser som ligger til grunn for dagens særaldersgrenser, og viser til at befolkningen generelt sett har blitt friskere. At befolkningen eldes, og antall pensjonister øker, er ikke uten videre et tegn på at man får flere friske år og dermed i stand til å skjøtte sitt arbeide forsvarlig.

I diskusjon om hvordan man skal sikre inntekter til å finansiere velferden i årene fremover, kommer dagens særaldersgrenser under press. NTF ser det som helt avgjørende at pasientsikkerheten ikke går på bekostning av dette.

Tannlegeforeningen observerer at argumentasjonen for og/eller mot særaldersgrensene i all hovedsak er den samme i dag som den var da aldersgrensene ble innført. Det ble også ved innføringen pekt på at samme alder ikke nødvendigvis betydde samme arbeidsevne hos ulike tjenestemenn, og at det derfor ville være tilnærmet umulig å fastsette en aldersgrense for alle. På tross av denne erkjennelsen ble grensene innført. Ordningen var heller ikke den gang sett på som ideell, men en pragmatisk tilnærming til et umulig kompleks.

Tannlegenes aldersgrense er både begrunnet i arbeidets art og de helsemessige belastninger yrket påfører tannlegene (Lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn § 2 litra a) og evnen til å tilfredsstille krav i forhold til pasientsikkerhet (Lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn § 2 litra b). Kravene til medisinsk faglig oppdatering og årvåkenhet har økt i takt med stadig flere og mer krevende grupper av pasienter, og også økende bruk av komplisert teknologi, slik at belastningen i tannlegeyrket ikke er mindre, men kan arte seg annerledes.

NTF er dessuten av den oppfatning at det å spare partene for opprivende konflikter om hvorvidt tannlegen oppfylder kravene for å fortsette i stillingen også bør vektlegges.

NTF vil hevde at behovet for særaldersgrenser innenfor enkelte stillingskategorier er like sterkt i dag som ved innføringen, om ikke sterkere. Det er en rekke arbeidsoppgaver som ikke kan, og ikke bør, utføres til normal pensjoneringsalder. Vi gjør nærmere rede for dette nedenfor.

Regjeringens forslag

Det vises til høringsnotat av 23. juni med forslag om å fjerne plikten til å fratre ved aldersgrensen for personer med lavere aldersgrense enn den øvre aldersgrensen i staten, med høringsfrist 25. september 2020.

Regjeringen foreslår å øke valgfriheten til den enkelte arbeidstaker ved å fjerne plikten, men beholde retten til å gå av når særaldersgrensen inntreffer. Regjeringen vil ikke endre pensjonsreglene for de som har særaldersgrenser.

Plikten til å fratre avskjærer arbeidstakerne fra muligheten til å motvirke effekten av levealderjustering ved å kunne stå lenger i arbeid.

Pensjonsreformen i møte med særaldersgrensene

Pensjonsreformen trådte i kraft 1. januar 2011 og har til hensikt å sikre et pensjonssystem som er økonomisk bærekraftig over tid (Arbeids- og sosialdepartementet, 2016). Reformen kan spores tilbake til oppnevningen av pensjonskommisjonen i 2001.

Levealderjusteringen gjør at pensjonsnivåene ved en gitt uttaksalder blir lavere når levealderen øker. Personer med særaldersgrense har begrensede muligheter til å kompensere for dette ved å jobbe lenger. Derfor bør levealderjusteringsinstituttet ikke omfatte arbeidstakere i stillinger med særaldersgrense.

NTF mener at det er en stor ulempe at regjeringen ikke makter å legge frem en helhetlig løsning for offentlige pensjonsordninger, herunder særaldersgrensen. Denne fragmenteringen og stykkvise løsninger av de ulike elementene i pensjonsordningene vil etter vår mening svekke hele pensjonsordningen og resultere i utilsiktede løsninger.

I utgangspunktet mener vi det er uakseptabelt at regjeringen ikke makter å løse og å komme frem til en økonomisk løsning for arbeidstakergrupper med særaldersgrense under forhandlingene med hovedsammenslutningene våren 2019.

Tannlegeyrkets utfordringer i offentlig sektor

Regjeringen foreslår å øke valgfriheten til den enkelte arbeidstaker ved å fjerne plikten til å fratre. NTF kan ikke se at valgfriheten vil være reell for de aller fleste i tannlegeyrket. Tannlegens aldersgrense i offentlig sektor ble ved etableringen blant annet begrunnet med de spesielle utfordringer pasientgruppene i denne sektoren gir. Pasientgruppen er vesentlig mer utfordrende og krevende enn ellers i tannhelsetjenesten (privat sektor). I tillegg til dette har den offentlige tannhelsetjenesten stadig fått tilført nye og krevende pasientgrupper.

1984	Lov om tannhelsetjenesten § 1-3	Pasientgruppe: a. Barn og ungdom fra fødsel til og med det året de fyller 18 år. b. Psykisk utviklingshemmede (5) i og utenfor institusjon.
------	---------------------------------	---

		c. Grupper av eldre, langtidssyke og uføre i institusjon og hjemmesykepleie. d. Ungdom som fyller 19 eller 20 år i behandlingsåret. e. Andre grupper som fylkeskommunen har vedtatt å prioritere.
1989	Helsetilsynet/ Rundskriv IK 28/89 fra Helsedirektoratet	Ny gruppe: Tannhelsetilbud til innsatte i fengsler
2005	HOD - Rundskriv 1-12/2005	Ny gruppe: Rusmisbrukere i helseinstitusjon.
2006	Stortingsvedtak. HOD - Utvidet fylkeskommunalt tannhelsetilbud. Rundskriv 1-2/06	Ny gruppe: Ruspasienter
2008		Ny gruppe: LAR pasienter (Legemiddelassistert rehabilitering)
2014/ 2015	Budsjettvedtak Stortinget	Ny gruppe: TOO (Tilrettelagt tannhelsetilbud til tortur- og overgrepsofsatte og personer med sterk angst for tannbehandling (odontofobi))

Det er m.a.o. stor forskjell på tannlegehverdagen i privat og offentlig sektor. Pasientgruppene er svært forskjellige og derfor er behovet for å forlate yrket ved en gitt alder også ulikt.

I privat sektor er pasientene i all hovedsak voksne friske personer som oppsøker tannlegen frivillig og på eget initiativ, med ulike behandlingsbehov i munnhulen.

I offentlig sektor ivaretar og behandler tannlegene helt spesielle og utfordrende pasientgrupper, – barn, pasienter med tannbehandlingsangst, psykisk utviklingshemmede, eldre i hjemmesykepleie og på institusjon, demente, langtidssyke i institusjon, torturofre, rusmisbrukere og innsatte i fengsel.

Tannlegeyrket i offentlig sektor utsetter derfor yrkesutøveren for større fysiske og psykiske belastninger enn tannlegeyrket i privat sektor.

Tannlegeyrket i praksis

Yrket stiller spesielle krav til yrkesutøverens evne til presisjonsarbeid og finmotorisk arbeid.

Yrket forutsetter evne til konsentrasjon og nøyaktighet. Det stilles gjentatte krav om uavbrutt konsentrasjon hele arbeidsdagen igjennom.

Yrket fordrer optimalt syn, også med synskorrigerende hjelpemidler. Synet svekkes normalt for de fleste fra 40-års alder.

Yrket er fysisk krevende ved at arbeidet ofte foregår i framoverbøyde arbeidsstillinger og andre arbeidsstillinger som kontoransatte normalt ikke utsettes for. Arbeidet er m.a.o. kontinuerlig fysisk krevende gjennom hele arbeidsdagen.

Yrket utsetter yrkesutøveren for store psykiske belastninger. Tannleger opplever i stor grad å måtte forholde seg til dels sterke følelser hos pasientene, hvor mange av disse ikke ønsker å samarbeide og også mange vegrer seg mot behandling.

Til tross for bedre og mer moderne utstyr i tannklinikker, har yrkesutøvelsen stort sett ikke blitt endret som følge av bedre og høyt teknologisk utstyr. Den teknologiske utviklingen stiller derimot også store krav til tannlegenes yrkesutøvelse.

Samfunnets behov for vern

På bakgrunn av det nevnte har tannlegenes særaldersgrense aldri blitt klassifisert som et gode, men som et nødvendig vern for pasientene og som et nødvendig middel for å kunne pensjonere utslitte arbeidstagere.

Særaldersgrensene er begrunnet i samfunnssikkerhet, sikkerhet på jobb, helse eller andre viktige forhold. Det er ikke bare en rettighet for den enkelte til å kunne gå av når helsa ikke er god nok – det handler også om at de som er i arbeid i krevende yrker skal vite at deres kollegaer kan yte 100 prosent. Ved å fortsette å jobbe ut over aldersgrensen kan pasientenes og kollegaenes liv og helse settes på spill i mange yrker.

Muligheten til å stå lengre i arbeid

Økt levealder og bedre helse generelt i befolkningen vil ikke nødvendigvis tilsi at tannlegene kan stå lengre i arbeid, slik vi nå har beskrevet.

Frykten er at man ved å fjerne plikten gjør økonomien til de som fortsatt ønsker å gå av så dårlig at de ikke har noe annet valg enn å fortsette. Da har det ikke lenger blitt en valgmulighet, men gått fra å være en plikt til å gå av til en opplevd plikt til å fortsette.

Store utfordringer for arbeidsgiverne

Departementet mener det må legges vekt på at personer som ønsker å fortsette i arbeid etter særaldersgrensen, skal få muligheten til det og peker i høringsnotatet på at dette vil medføre en utvidelse av arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge for fortsatt arbeid. Dette kan etter departementets syn skape utfordringer for enkelte arbeidsgivere. Det kan også være praktiske utfordringer i enkelte virksomheter, og departementet ber om høringsinstansenes syn på hvordan det kan legges til rette for at arbeidstakerne kan fortsette i arbeid også i disse virksomhetene.

Det stilles stadig større krav til effektivitet i tannhelsetjenesten og våre medlemmer gir uttrykk for at en stadig mer presset tjeneste ikke har muligheter for tilrettelegging. Oppfatningen ute på klinikkene og blant våre medlemmer er at det eksiterer forventinger både fra kolleger og arbeidsgiver at de pålagte oppgavene skal utføres uten individuelle tilpasninger, enten er du på jobb og utfører alle dine oppgaver, eller så er du sykemeldt.

Å finne egnet arbeid til eldre arbeidstagere fordrer et handlingsrom i tannlegevirksomhetene som ikke finnes. Skal man arbeide på en tannklinik er arbeidsoppgaven nettopp det å utføre tannbehandling. Dersom plikten til å fratre ved 65 år fjernes vil tannlegens arbeidsgivere få store utfordringer med å tilrettelegge for de eldste arbeidstagerne. I Den offentlige tannhelsetjenesten er

det få alternative stillinger og ingen alternative arbeidsoppgaver hvor man kan unngå pasientbehandling.

Både Departementet og vi ser at det vil bli svært utfordrende å gi arbeidsgiver en utvidet plikt til å tilrettelegge for fortsatt arbeid innenfor Den offentlige tannhelsetjenesten.

Dersom den foreslåtte endringen gjennomføres er NTF bekymret for at det fører til flere svært krevende og vonde prosesser med oppsigelser av arbeidstakere som ikke lenger kan utføre sitt arbeid på en forsvarlig måte og av økonomiske hensyn tviholder på sitt arbeide. Eller enda verre at arbeidsgiver lukker øynene og lar en tannlege, som ikke lenger klarer å skjøtte sitt arbeide forsvarlig, behandle allerede utsatte og sårbare pasientgrupper.

Oppsigelser og uførepensjonering

Departementet trekker i høringsnotatet også fram at det å fjerne plikten til å fratre ved aldersgrensen kan føre til flere oppsigelser av arbeidstakere som arbeidsgivere mener ikke lenger kan utføre arbeidet på en forsvarlig måte. Departementet peker på at alder kan svekke kognitive og fysiske egenskaper, og at det kan være behov for at arbeidsgiver har en mulighet til å avslutte arbeidsforholdet i særskilte tilfeller.

Ved uenighet om arbeidstakerens/tannlegenes arbeidsprestasjoner er vår erfaring at arbeidsgiver i all hovedsak når frem med sin påstand. Stillingsvernet taper i all hovedsak mot arbeidsgivers styringsrett. Våre tillitsvalgte og våre medlemmer føler seg maktesløse i en slik situasjon og vår erfaring er at rettssystemet ikke er en egnet arena for å avgjøre dette.

Dersom den foreslåtte endringen gjennomføres er vi bekymret for at det fører til flere vanskelige og bitre oppsigelsessaker og utstrakt bruk av uførepensjonering av arbeidstakere som ikke lenger kan utføre sitt arbeid på en forsvarlig måte.

En fjerning av aldersgrensen vil etter vår oppfatning resultere i en høyere andel uføretrygdede. Det vil i så fall bare innebære at kostnadene flyttes, i tillegg kommer den menneskelige dimensjonen i at flere vil kunne oppleve en mindre verdig avslutning på et langt yrkesliv.

Særaldersgrense eller pensjonsalder

Dersom plikten fjernes vil det etter vår oppfatning ikke lenger være snakk om en særaldersgrense, det handler altså ikke lenger om når stillingsvernet opphører, men om en eventuell pensjonsalder.

Sviktende grunnlag

Den politiske argumentasjonen som ligger bak forslaget synes å bygge på et sviktende grunnlag. For det første er den politiske diskursen knyttet til at en del av de som går av med særaldersgrense fortsatt besitter en arbeidsevne og går over i andre yrker (politi og forsvar). Da særaldersgrensen for disse yrkesgruppene først og fremst er begrunnet i sikkerhet og ikke helse, burde det ikke være overraskende at flere har restarbeidsevne, og at de kan arbeide i andre yrker med andre arbeidsoppgaver. De må likevel slutte fordi det presumtvt vil være uforsvarlig å la dem fortsette i sine opprinnelige yrker. Det har altså ikke noe med den generelle arbeidsevnen å gjøre, noe som er tilfellet for dem som tilhører «sliterne». Blant disse viser erfaringene at det er få som fortsetter i andre stillinger eller yrker.

Vår anbefaling og konklusjon

Alle med aldersgrense 60, 63 og 65 år må gis et livsvarig særalderspåslag i tillegg til ordinær offentlig tjenestepensjon.

Plikten til å fratrukke ved oppnådd særaldersgrense bør ikke oppheves for tannleger som yrkesgruppe da det ikke vil være forsvarlig. NTF er av den oppfatning at særaldersgrenser må opprettholdes der det er et dokumentert behov for disse.

Med vennlig hilsen
Den norske tannlegeforening

Camilla Hansen Steinum
President

John Frammer
Forhandlingssjef

Dokumentet er elektronisk signert av Camilla Hansen Steinum den 16.09.2020.